

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA MODULLI TA'LIM TEHNOLOGIYASI
VA UNI FOYDALANISHNING AHAMIYATI**

Meretgeldieva Aygul

NDPI Boshlang'ich ta'lim fakulteti

3-kurs talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada shular ma'lum qilinadiki, boshlang'ich sinflarda adabiyot o'qitishning modulli texnologiyasi, tarbiyashunoslik ilmida modul tushunchasi, modulli o'qitishning mohiyati, o'qitish amaliyotida modulli ta'lim texnologiyasi, badiiy tahlilning didaktik tahlili namunasi kabilar bayon qilinadi.

Kalit so'zlar: modulli ta'lim texnologiyasi, ta'limiy modul, modulli o'qitish, dinamik (o'zgaruvchan)lik, moslashuvchanlik tenglik.

Boshlang'ich sinflar adabiy ta'limida o'quvchilar ma'naviy kamolotini ta'minlashga xizmat qiladigan texnologiyalar orasida modulli ta'lim texnologiyasi ham o'z samaradorligi bilan alohida ajralib turadi. Modul lotincha "modulus" so'zidan olingan bo'lib, qism, bo'lak, blok ma'nolarini anglatadi va u biror mavzuni o'zlashtirishda undagi yetakchi qarashlarni alohida tarkibiy bo'laklarga ajratib o'rganishni nazarda tutadi.

Modulli ta'lim dars jarayonini tashkil etishdagi eng kichik ish turlaridan tortib ularning turli miqdordagi to'plamlarini ham qamrab oladi. Bunda eng kichik faoliyat turi eng kichik modul sanalib, boshqalari qancha modulni qamrab olishiga qarab o'ziga mos darajadagi modullar tizimini tashkil etadi. Tarbiyashunoslik ilmida modul tushunchasi nafaqat ma'lumot va axborot birligi, balki o'quv faoliyatini bosqichli ketma-ketlikda tizimlashtirib o'rganishni ham qamrab oladi. Ya'ni modul tushunchasiga o'quvchi tomonidan egallangan bilim, ko'nikma va malakalar integrasiyasining doimiy harakatdagi mehanizmi sifatida qarash maqsadga muvofiq bo'ladi. Modulning har bir bosqichi muayyan o'quv topshiriqlari tizimidan iborat bo'ladi.

Modulli ta'lim texnologiyasi tushunchasiga dunyo va milliy pedagogika ilmida turli mutaxassislar o'z tadqiqotlari maqsadidan kelib chiqqan holda turfa tariflar berishdan:

Modul - o'quv materialining o'quvchi bilim va ko'nikmalarini nazorat qiluvchi mantiqiy tugallangan bir qismi.

Modul - bilimlarni nazorat qilish va hamohanglashgan, qandaydir mantiqiy yaxlitlik va tugallanganlikka ega... mantiqiy belgilangan qism.

Modul deganda, ma'lum o'quv predmeti bo'yicha aniq maqsadni ko'zda tutib,

ob'yektlarning muhim jihatlarini mantiqan tugal va mukammal holda yorituvchi o'quv materialining didaktik birligini tushunamiz. Modulli o'qitish nazariyasida modul tushunchasi bir tizimning aniq funksional vazifani bajaradigan mustaqil qismini anglatadi. O'quv moduli - har bir o'quv topshirig'ining bajarilish vaqti, uning nazorati va natijalarini tekshiruv usullari, o'quv materiallari (paragraf, mavzu, bo'lim, fan, integrallashgan kurs)ni o'rganish bo'yicha ko'rsatmalarni qamrab oladi va hokazo. Modulli o'qitishning mohiyati shundan iboratki, ta'lim oluvchi o'ziga taqdim etilgan individual o'quv dasturi asosida mustaqil ishlaydi. Bu o'quv dasturida harakatlar rejasi, axborotlar bloki, o'qitish natijalariga erishish bo'yicha metodik tavsiyanomalar bo'lishi kerak. O'qituvchi bu sharoitda kuzatish, maslahat berish, axborotlarni o'zlashtirishda o'quvchining harakatlarini muvofiqlashtirish singari vazifalarini bajaradi.

Modulli ta'limda eng kichik bo'lak ham mazkur texnologiyaning o'ziga xos qismi bo'lib, bunday kichik modullar zimmasiga ham o'ziga yarasha "yuk" ortiladi. Bunday modullar to'plami o'qitish jarayonining sifati va samarasini ta'minlashga xizmat qiladi. Modullarning o'zgaruvchan, tinimsiz yangilanib turadigan tabiati tufayli ulardan dinamik ravishda foydalaniladi. Modulli o'qitish - tartibli o'qitish demakdir. Modulli ta'lim texnologiyasidan bitta o'quv mashg'uloti doirasida, ba'zan esa o'quv fanining yirik tarkibiy qismida, ya'ni bloklar tarzida ham foydalanish mumkin. Oliy ta'limda bir necha turdosh o'quv fanlarining tarkibiy bo'laklarini hamda ayrim fanlarni o'qitish texnologiyasini tashkil qiluvchi modullar - bloklar tarzida o'qitish keng yo'lga qo'yilgan. O'quv rejasi va dasturlarning tarkibiy bo'laklarini hamda ularning bajarilishini ta'minlaydigan texnologiyaga xizmat qiluvchi modullar ham mavjud. Ta'lim usullari, metodlari va vositalari uchun qo'llanadigan modullar ham yaratilmoqda. Modullar, birinchi navbatda ta'lim mazmuniga daxldor tushuncha, qoida, nazariya va qonunlar hamda ular orasidagi umumiy bog'lanishni ifodalovchi qonuniyatlarni tushuntirishga samarali xizmat qiladi. Bilim oluvchilarning o'quv-biluv faoliyatida ularning o'zlashtirish darajasini nazorat qilishda ham modullardan foydalanish mumkin.

Xalqaro Mehnat Tashkiloti mutaxassisleri ham o'tgan asrning yetmishinchi yillari boshlarida ishlab chiqarishning doimo o'zgarib borayotgan ehtiyojlariga mos keluvchi ishchi kadrlar tayyorlash maqsadida modulli o'qitishni joriy etishni maqsadga muvofiq deb hisoblashgan. Modulli o'qitish, asosan ingliz tilida so'zlashuvchi davlatlar ta'lim tizimining barcha yo'nalishlariga tatbiq etilgan.

O'qitish davrida o'rganilayotgan mavzu mazmuniga qarab bilim, ko'nikma va malakalarini mustahkamlash hamda ularni takomillashtirish har xil didaktik maqsadlarga ega bo'lishi mumkin. O'qitishning har bosqichida tavsiya etilgan har qanday mavzuni o'rganish, mustahkamlash hamda ularni takomillashtirish har xil didaktik maqsadlarga ega bo'lishi mumkin. O'qitishning har bosqichida tavsiya etilgan har qanday mavzuni o'rganish, mustahkamlash va takomillashtirish reproduktiv (xotira

hisobidan ishlaydigan faoliyat) harakatga ega bo'lishi mumkin. Bunda tarbiyalanuvchi topshiriqni o'qituvchi bergan namuna asosida bajaradi, bilimlarni dastlab qanday idrok etgan bo'lsa, o'sha xolda xotirasi hisobidan qayta tiklab o'z faoliyatiga tatbiq etadi. Lekin bunday bilish faoliyati o'quvchidan muayyan bilimlar va ularni amalda qo'llashda ma'lum tajribani , sabab natija bog'lanishlarini chuqur tushunishni, bilganlarini mustahkamlash hamda takomillashtirishni, asosan, ularning mustaqil ishlashini taqozo etmaydi. O'quvchilar maqsadga ongli va faol intilmaydigan, paydo bo'ladigan qiyinchiliklarini o'z galar yordamisiz bartaraf eta olmaydilar.

Boshlang'ich sinflar adabiy ta'limida modul texnologiya - o'qish darslarida o'rganiladigan badiiy bitiklarni katta-kichik modullar asosida loyihalashtirishni nazarda tutadi. Ajratilgan har bir modul bo'yicha uning o'zigagina xos bo'lgan faoliyat mazmuni va ta'sir doirasida mavjud bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Q.Husanboyeva, M.Hazratqulov, Sh.Jamoldinova "Boshlang'ich sinflarda adabiyot o'qitish metodikasi" kitobi. Toshkent - 2020
2. R.Tolipova, O.Mavlonova, D.Xo'jaeva "Til va adabiyot ta'limi" kitobi. Toshkent - 2004
3. fayllar.org
4. internet.uz